

ISSN 2519-4496

**Міністерство культури та інформаційної політики України
Харківський національний університет мистецтв
імені І. П. Котляревського**

Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти

Випуск 69

Збірник наукових статей

Харків
2023

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (Протокол № 6 від 22 грудня 2023 року)
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 23371-13211ПР від 24.05.2018 р.

Видання включене до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України в галузі мистецтвознавства (спеціальність – 025), Наказ МОН України № 420 від 19 квітня 2021 р.; індексується базами даних *Index Copernicus*, *Google Scholar*, *Бібліометрика української науки*, розміщено на платформі «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського НАН України та в Національному репозитарії академічних текстів.

Головний редактор: *Ніколаєвська Юлія Вікторівна (Nikolaievska Yuliia)* – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри інтерпретології та аналізу музики, проректор з науково-педагогічної, творчої роботи та інноваційної діяльності Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, Харків, Україна.

Редакційна колегія: ► *Адамонієне Рута (Adamoniene Ruta)* – доктор філософії, професор, Університет Миколаша Ромеріса, Вільнюс, Литва. ► *Говорухіна Наталія Олегівна (Govorukhina Nataliia)* – кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, ректор Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, Харків, Україна. ► *Громченко Валерій Васильович (Hromchenko Valeriy)* – доктор мистецтвознавства, доцент, проректор з наукової роботи Дніпровської академії музики імені М. Глінки, Дніпро, Україна. ► *Карвашевська Моніка (Karwaszewska Monika)* – PhD hab., доцент, керівник відділу досліджень, розвитку персоналу та видавничої справи, Музична академія імені Станіслава Монюшка, Гданськ, Польща. ► *Копелюк Олег Олексійович (Kopeliuk Oleh)* – кандидат мистецтвознавства, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, Харків, Україна. ► *Мартинюк Тетяна Володимирівна (Martyniuk Tetiana)* – доктор мистецтвознавства, професор, завідувачка кафедри мистецьких дисциплін і методик навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Переяслав, Україна. ► *Петрович Мілена (Petrovic Milena)* – PhD, професор кафедри сольфеджіо та музичної освіти факультету музики Університету мистецтв у Белграді, Сербія. ► *Ракочі Ваоім Олександрович (Rakochi Vadim)* – доктор мистецтвознавства, старший викладач кафедри інструментального виконавства Комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського», Київ, Україна. ► *Роценко Олена Георгіївна (Roshchenko Olena)* – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, Харків, Україна. ► *Савченко Ганна Сергіївна (Savchenko Hanna)* – кандидат мистецтвознавства, професор, завідувачка кафедри композиції та інструментування Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, Харків, Україна. ► *Чернявська Маріанна Станіславівна (Chernyavska Marianna)* – кандидат мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, Харків, Україна. ► *Шаповалова Людмила Володимирівна (Shapovalova Liudmyla)* – доктор мистецтвознавства, професор, завідувачка кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, Харків, Україна. ► *Шьонінг Катерина (Schöning Kateryna)* – керівник наукових проєктів, лектор (історичне музикознавство), Інститут музикознавства Віденського університету, Відень, Австрія.

Редактори-упорядники: Л. В. Русакова, Я. О. Сердюк.

Автори несуть повну відповідальність за зміст статей, добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей. Статті пройшли подвійне «сліпе» рецензування і перевірку на плагіат засобами сервісу «Unicheck».

П 78 **Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти** : зб. наук. ст. Вип. 69. Харків. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського ; ред.-упоряд. Л. В. Русакова, Я. О. Сердюк. Харків: ХНУМ, 2023. 196 с. ISSN 2519-4496

У збірнику представлені різноманітні дослідницькі теми: аспекти аналізу музичної семантики, у тому числі барокової риторики та національної символіки (розділ 1); концепція універсальності творчої особистості і феномен авторської школи (розділи 2, 3); питання вдосконалення музичної освіти у сфері баянно-акордеонного виконавства (розділ 3).

Видання адресоване науковцям і фахівцям у музичній сфері, аспірантам і студентам вищих мистецьких навчальних закладів та може бути цікавим любителям мистецтва.

ISSN 2519-4496

Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine

Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts

Problems of Interaction of Art, Pedagogy, & Theory and Practice of Education

Issue 69

Collection of Research Papers

Kharkiv
2023

The journal is included in category "B" of the List of scientific professional publications of Ukraine in the field of "Art Studies" (specialty 025), Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 420 from April 19, 2021. The journal is indexed in *Index Copernicus*, *Google Scholar*, *Bibliometrics of Ukrainian Science*; it is placed on the platform "Scientific Periodicals of Ukraine" at V. I. Vernadsky National Library of Ukraine (National Academy of Sciences of Ukraine) and in the National Repository of Academic Texts.

Editor in Chief: *Nikolaievska Yuliia* – Dr. habil. in Art Studies, Full Professor, Department of Interpretology and Music Analysis, vice-rector for scientific, pedagogical, creative work and innovation activities of the Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Kharkiv, Ukraine.

Editorial board: ▶ *Adamoniene Ruta* – PhD, Professor, Mykolas Romeris University, Vilnius, Lithuania. ▶ *Chernyavska Marianna* – PhD in Art Studies, Professor, Vice-rector for research of the Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Kharkiv, Ukraine. ▶ *Govorukhina Nataliya* – PhD in Art Studies, Professor, Rector of Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Honored Art Worker of Ukraine, Kharkiv, Ukraine. ▶ *Hromchenko Valeriy* – Dr. habil. in Art Studies, Associate Professor, Vice-Rector for Research of the Dnipro M. Glinka Academy of Music, Dnipro, Ukraine. ▶ *Karwaszewska Monika* – PhD hab., Associate Professor, Faculty of Choral Conducting, Church Music, Arts Education, Eurhythmics and Jazz, Stanislaw Moniuszko Academy of Music in Gdańsk: Gdańsk, Polska. ▶ *Kopeliuk Oleh* – PhD in Art Studies, Associate Professor, Vice-rector for scientific and pedagogical work and international relations of the Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Kharkiv, Ukraine. ▶ *Martyniuk Tetiana* – Dr. habil. in Art Studies, Full Professor, Head of the Department of Art Disciplines and Teaching Methods of Hryhoriy Skovoroda University in Pereyaslav: Pereyaslav, Ukraine. ▶ *Petrovic Milena* – PhD, Professor, Department of Solfeggio and Music Education, Faculty of Music, University of Arts in Belgrade, Serbia. ▶ *Rakochi Vadim* – Dr. habil. in Art Studies, Senior Lecturer, Department of Instrumental Performance, Municipal Institution of Higher Education, Kyiv Regional Council, "Pavlo Chubynsky Academy of Arts", Kyiv, Ukraine. ▶ *Roshchenko Olena* – Dr. habil. in Art Studies, Full Professor, Department of Ukrainian and Foreign Music, the Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Kharkiv, Ukraine. ▶ *Savchenko Hanna* – PhD in Art Studies, Professor, Head of the Department of Composition and Orchestration, the Kharkiv National I. P. Kotlyarevsky University of Arts, Kharkiv, Ukraine. ▶ *Schöning Kateryna* – PhD in Art Studies, Head of scientific projects (PostDoc, Senior), University Lecturer (Historical Musicology), Institute of Musicology, University Vienna, Vienna, Austria. ▶ *Shapovalova Liudmyla* – Dr. habil. in Art Studies, Full Professor, Head of the Department of Interpretology and Music Analysis, Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, Kharkiv, Ukraine.

Editors-compilers: Larysa Rusakova, Yaroslava Serdiuk.

The authors are fully responsible for the content of the articles, as well as the selection, accuracy of the facts, citations, proper names and other information. All the articles have been double blind reviewed and checked for overlaps / identities / similarities in texts by the *Unicheck* plagiarism check service.

Problems of Interaction of Art, Pedagogy, Theory and Practice of Education : collection of articles. Issue 69. Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts; editors-compilers L. Rusakova & Ya. Serdiuk. Kharkiv: KhNUA, 2023. 196 p. ISSN 2519-4496

The collection presents various research topics: aspects of the analysis of musical semantics, including Baroque rhetoric and national symbolics (section 1); the concept of the universality of the creative personality and the phenomenon of the author's school (sections 2, 3); the issue of improving musical education in the field of bayan and accordion performance (section 3).

The publication is addressed to scientists and specialists in the field of music, graduate students and students of higher art educational institutions and may be of interest for the art lovers.

ЗМІСТ

Розділ 1. Семантичні виміри музичного твору

<i>Холодкова О. С.</i>	Системи риторики та семіотики в аналізі світської інструментальної музики епохи Бароко	7
<i>Мамона А. Г.</i>	«Чотири пісні» ор. 41 на вірші Р. Тагора в музикознавчій рефлексії: аспекти висвітлення орієнтальних візій Кароля Шимановського	40
<i>Александрова О. О., Черторижська М. С.</i>	Духовно-семантичний підхід як методологічна основа аналізу релігійної музики (на прикладі циклу «Монологи віків» В. Степура)	56
<i>Сюн Яхуан</i>	Музична символіка у дзеркалі вокально-виконавської поезики (на матеріалі вокального циклу «Настрої» Лесі Дичко)	87
<i>Ден Еньї</i>	Семантика назв фортепіанних етюдів Ло Майшо як перетворення традиційних національних образів	104

Розділ 2. Творчі портрети

<i>Гордєєв С. І.</i>	Акторська та педагогічна творчість Вячеслава Хім'яка в контексті розвитку української театральної музично-драматичної школи	123
----------------------	---	-----

Розділ 3. Баянно-акордеонне мистецтво: освітній аспект

<i>Єгоров Є. О.</i>	Баянна школа О. Міщенко в метафорах та реаліях творчо-педагогічного процесу	159
<i>Кисляк Б. М.</i>	Імпровізація в освітньому просторі сучасного баянно-акордеонного мистецтва	180

TABLE OF CONTENTS
Section 1. Semantic dimensions of a musical work

<i>Olena Kholodkova</i>	Rhetoric and semiotic systems in the analysis of Baroque secular instrumental music	7
<i>Anhelina Mamona</i>	Four Songs op. 41 to Rabindranath Tagore's poems in musicological reflection: aspects of exploring Karol Szymanowski's Oriental visions	40
<i>Oksana Aleksandrova, Mariia Chertoryzhska</i>	Spiritual-semantic approach as a methodological basis for the analysing religious music (on the example of V. Stepurko's cycle "Monologues of the Ages")	56
<i>Yahuan Xiong</i>	Musical symbolism in the mirror of vocal performance poetics (on the material of Lesia Dychko's vocal cycle "Moods")	87
<i>Dan Enyi</i>	The semantics of the names of Luo Maishuo's Piano Etudes as the transformation of traditional national images	104

Section 2. Creative portraits

<i>Serhiy Hordieiev</i>	Viacheslav Khim'iak's acting and pedagogical creativity in the context of the developing the Ukrainian theater music and drama school	123
-------------------------	---	-----

Section 3. Bayan and accordion art: an educational aspect

<i>Yehor Yehorov</i>	O. Mishchenko's button accordion school in metaphors and realities of creative and pedagogical process	159
<i>Bohdan Kysliak</i>	Improvisation in the educational space of contemporary bayan and accordion art	180

Розділ 2.

ТВОРЧІ ПОРТРЕТИ

УДК 37.015.31:792]:929 Хім'як

DOI 10.34064/khnum1-6906

Гордєєв Сергій Іванович

Харківська державна академія культури,
кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України,
завідувач кафедри режисури
e-mail: sergeygordeyev1402@gmail.com
ORCID iD: 0000-0002-5654-0837

**Акторська та педагогічна творчість Вячеслава Хім'яка
в контексті розвитку
української театральної музично-драматичної школи**

Багатогранна діяльність Вячеслава Антоновича Хім'яка (1949), який належить до видатних митців України і є вихователем цілої плеяди відомих майстрів національної сцени, ще не поставала предметом глибокого дослідження, отже, пропонується стаття є першою спробою в цьому напрямі. Із залученням особистих архівних матеріалів та власних попередніх напрацювань автора систематизовано, узагальнено й доповнено інформацію щодо творчості та педагогічних принципів митця, з метою відтворення його цілісного образу як театрального педагога, актора, режисера, композитора та оцінки його ролі в історії вітчизняного театру. Підсумовано, що В. Хім'як – людина виняткової ерудиції, високої культури, талановитий спеціаліст-освітянин, громадський діяч і популяризатор спадщини корифеїв українського театру – зробив значний внесок у формування тернопільської театральної школи, запровадив ефективну методіку підготовки українських акторів. Естетичні підвалини всіх напрямів його творчої діяльності тісно пов'язані з розумінням синтетичної природи українського музично-драматичного театру. Вагомим здобутком Хім'яка-викладача стало застосування ним новітніх досягнень психології творчості, фізіології, теорії театру і кіно, що органічно поєдналися із традицією виховання актора музично-драматичного театру. Визначний актор, режисер, театральний композитор, педагог, В. Хім'як є одночасно автором мистецтвознавчих статей і наукових праць, присвячених сценічній

майстерності та методиці її викладання. Але в якій би галузі практики й теорії театрального мистецтва не виступав В. Хім'як, перед нами, перш за все, Людина з великої літери. Для молодого покоління акторів він є ідеалом гармонійної особистості, яка пізнала щастя натхненної праці та життя в мистецтві.

Ключові слова: Вячеслав Антонович Хім'як; актор; режисер; педагог; акторська майстерність; Тернопільській музично-драматичний театр імені Т. Шевченка; театральна школа В. Хім'яка; український театр другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Постановка проблеми.

В контексті театральної практики ХХ – початку ХХІ століття й сучасних творчих та педагогічних пошуків майстрів українського музично-драматичного театру питання еволюції акторського мистецтва, театральної освіти, синтезу традиційних та інноваційних форм виховання творчої молоді набувають особливої ваги. Тяжіння до експерименту й новацій завжди вирізняли кращих представників українських театральних шкіл, зокрема й тернопільської, але творчі досягнення багатьох з них ще не отримали системної наукової оцінки. До відомих митців Тернопільщини належить і В. А. Хім'як, чия сценічна та педагогічна діяльність ще не стала предметом глибокого дослідження, отже, наша стаття є першою спробою у цьому напрямі.

Акторська та режисерська діяльність Вячеслава Антоновича Хім'яка припадає на 1969–2023 роки. З ім'ям митця пов'язаний надзвичайно плідний період у діяльності Хмельницького обласного музично-драматичного театру імені Г. Петровського (1969–1974), Тернопільського драматичного театру імені Т. Шевченка (від 1974 року до сьогодні) і театральних вишів: Тернопільського музичного училища імені С. Крушельницької¹ (1994–2016), Тернопільського інституту мистецтв, що був у складі Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка (від 2005 року до сьогодні). У ролі педагога Хім'як виступав ще у 60 роки ХХ століття (його ім'я – серед засновників театального відділу Тернопільського

---

¹ Нині – Фаховий коледж мистецтв імені С. Крушельницької.

музичного училища імені С. Крушельницької, кафедри музикознавства, методики музичного виховання та кафедри театрального мистецтва при Тернопільському національному педагогічному університеті імені В. Гнатюка).

Підґрунтям педагогіки В. А. Хім'яка став, насамперед, його власний творчий досвід, набутий під час акторської роботи, теоретичні й практичні надбання видатних майстрів музично-драматичного театру – Г. Юри, В. Василька, В. Неллі, І. Чабаненка, С. Данченка, Ф. Стригуна. Тому сьогодні постать В. Хім'яка є для нас уособленням історії українського театру другої половини ХХ – початку ХХІ століття, її «особистісною» сторінкою – дзеркалом естетичних, професійних, методологічних пошуків у царині акторського і режисерського мистецтва, органічно продовжених у театральній педагогіці митця. Нині його багаторічний досвід в акторському мистецтві й театральній педагогіці викликає особливу зацікавленість у науковців, викладачів і студентів театральних вишів.

Справжньою мистецькою подією стала недавня творча зустріч з народним артистом України, професором В. А. Хім'яком у Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського, що відбулася в травні 2023 року в рамках ІІІ Всеукраїнського відкритого круглого столу «Сучасна мистецька освіта в умовах війни». У відгуку на цю подію член оргкомітету заходу, кандидатка мистецтвознавства, доцентка Д. Жалейко зазначає: «Неймовірно тепла бесіда – про правду життя та силу мистецтва, про шляхи долі та покликання у професії залишитися в пам'яті всіх учасників спілкування та слухачів, що стали свідками справжньої видатної події. Для нас ця зустріч стала надихаючою: наскільки неосяжної космічної глибини сягало прочитання видатним Майстром слова поезії Т. Шевченка, Б. Олійника, М. Вінграновського, О. Пахльовської, Б. Бастюка... Проникливою та символічною відчувалась атмосфера піднесеної миті дружнього спілкування, мабуть, саме тому, що слухачька аудиторія збиралася в справжньому колі однодумців, а головне – в полі Творчої Орбіти Актора-творця, Актора-інтелектуала та Вчителя» (Жалейко, 2023).

Мета й завдання дослідження. Представлена публікація має на меті розглянути творчий доробок В. А. Хім'яка, мистецький і життєвий шлях якого є невід'ємною часткою вітчизняної театральної культури, відтворити його образ у різних іпостасях: як актора, режисера, композитора, театального педагога.

Звернувшись, насамперед, до неопублікованих архівних матеріалів, особистих спостережень за творчими й педагогічними пошуками В. Хім'яка та власних попередніх напрацювань, ми спробуємо доповнити, розширити, систематизувати й узагальнити інформацію щодо принципів виховання творчої індивідуальності акторів музично-драматичного театру, якими керувався у своїй професійній діяльності відомий майстер сцени.

Методологія дослідження. Концепція дослідження ґрунтується на таких наукових підходах, як *історико-біографічний*, використаний для визначення ролі акторського та режисерського доробку В. Хім'яка, виявлення художнього значення акторської школи музично-драматичного театру у творчості митця; метод *структурного аналізу* при розгляді педагогічних досягнень «школи Хім'яка» (методичних принципів та педагогічних прийомів виховання акторів музично-драматичного театру).

Останні публікації за темою дослідження. На цей час не існує фундаментальних праць, що висвітлювали б мистецьку діяльність В. Хім'яка. О. Корнієнко (1980) в монографії, присвяченій творчому шляху Тернопільського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, приділяє увагу першим крокам В. Хім'яка на шевченківській сцені (1974–1979) і процесу його становлення як актора. Короткий нарис у бібліографічному покажчику «Театральна Тернопільщина» (2001: 175–176) надає загальні свідчення про життєвий шлях В. Хім'яка і його творчий вклад у сценічну культуру України. Б. Мельничук та Л. Щербак у «Тернопільському енциклопедичному словнику» (2008: 546–548) надають інформацію щодо фактів біографії, ролей, зіграних актором у Хмельницькому й Тернопільському театрах і кіно, а також про його педагогічну роботу в Тернопільському музичному училищі та Інституті мистецтв у ТНПУ імені В. Гнатюка. У стислому нарисі І. Папуші (2015: 607)

в «Шевченківській енциклопедії» міститься інформація про авторські літературно-музичні композиції, читацькі програми, образи за поезією Т. Шевченка, які створив актор на сцені тернопільського театру. Зазначені видання розраховані на широке коло читачів і можуть бути розцінені як кроки до популяризації творчості митця. У книзі «Два пера – одна любов» тернопільських журналісток Г. Садовської та В. Собуцької (2007), де зібрані їхні численні статті в місцевій пресі про Тернопільський академічний драматичний театр імені Т. Г. Шевченка, висвітлюється один із найяскравіших періодів творчої біографії В. Хім'яка (1994–2006): значні роботи актора у виставах шевченківського театру, метод опанування ним сценічних образів. З публікацій Л. Ванюги (2019, 2020) можна дізнатися про перші кроки В. Хім'яка в режисурі як на аматорській, так і на професійній сцені, та його педагогічну працю. Ідеться про окремі ролі актора, навчальні постановки, досягнення В. Хім'яка як педагога кафедри музикознавства й методики музичного виховання та завідувача кафедри театрального мистецтва ТНПУ імені В. Гнатюка (2004–2022). З. Стельмашук (2020) дещо з іншого боку висвітлює педагогічну діяльність В. Хім'яка. Утім, відсутність поглибленого аналізу акторської, режисерської та педагогічної творчості митця періоду 1994–2023 років актуалізує розгляд питань, пов'язаних з оцінкою його ролі в розвитку традицій національної музично-драматичної театральної школи.

Вячеслав Антонович Хім'як народився 19 серпня 1949 року в селянській родині: його дитинство та юнацькі роки пройшли у селі Голосків Кам'янець-Подільського району Хмельницької області. Захопившись театром, він брав участь у шкільних виставах та аматорському театральному гуртку при сільському Будинку культури.

Незабутнє враження на юного театрала справили гастрольні вистави музично-драматичних театрів Кишинева, Хмельницького, Чернівців і Тернополя, які він мав змогу побачити у Кам'янець-Подільському міському Будинку культури. Як особливо яскраву В. Хім'як згадує «Дівчину з Хатафи» Лопе де Веги у виконанні кишинівських акторів. «Їхня переконлива гра в комедійному жанрі та блискуче акторське виконання вокальних і танцювальних номерів

запам'ятались на все життя» (Стенограма бесіди ... з В. А. Хім'яком, 2022: 15). Також його «захопили своєю майстерною грою» «актори Генріх Фігурський, Станіслав Жулкевський, Наталя Наталова, що були учасниками вистави “Циганка Аза” Хмельницького театру ...» (там само: 16). У подальшому саме вони стануть наставниками і партнерами В. Хім'яка по сцені, коли його буде запрошено до Хмельницького обласного музично-драматичного театру. Згадуючи через багато років цю постановку, В. Хім'як сформулює власне розуміння того, що відбувалось на сцені: «... вразило не лише постановочне рішення вистави» (здійснене головним режисером Хмельницького театру Д. Чайковським), «а й сценічна манера поведінки акторів, особливо зовнішній малюнок ролей, що вирізнявся експресивною психологічною виразністю. А також захоплювали хореографія, хорове та сольне виконання ...». Сценічні прийоми, що справили таке глибоке враження, він «в подальшому використовував у своїй акторській практиці у виставах, де було багато музики, вокальних і танцювальних номерів (“Циганка Аза”, “Безталанна”, “Майська ніч”, “Сорочинський ярмарок” та інші...)» (там само). Отже, пізніше у своїй акторській, режисерській та педагогічній практиці В. Хім'як буде звертатися до традицій цього театру, домагаючись у своїх сценічних образах, а також у роботі з учасниками своїх постановок психологічної та музично-пластичної виразності.

Перші творчі кроки юний Вячеслав Хім'як зробив 1965 року, навчаючись акторської майстерності в Народному театрі Кам'янець-Подільського Будинку культури під керівництвом відомого актора та режисера Якова Івановича Горілого, учня корифея українського театру, народного артиста СРСР І. О. Мар'яненка. Творчість наставника значною мірою вплинула на свідомість юного митця, формуючи його як художника у повному сенсі цього слова. На студійних заняттях Народного театру, паралельно з навчанням драматичної гри, співу, танцю, відбувалися бесіди з керівником театру не тільки про таємниці акторської професії, а й про літературу, живопис, театр і кіно, особливості творчості видатних акторів та режисерів, про музику, композиторів, художників, театральні напрями ХХ століття, що вплинули на розвиток сучасного сценічного мистецтва.

Від Я. І. Горілого В. Хім'як уперше почув і про творчу діяльність Леся Курбаса, його експериментальні пошуки в режисурі та акторському мистецтві. Саме тоді юний актор зрозумів, що курбасівські новаторські форми сценічного втілення, які яскраво виражали зміст ролі та ідею вистави, зовнішні прояви поведінки сценічного персонажу є йому дуже близькими. У майбутньому В. Хім'як, поряд із психологічним зануренням у сценічний образ, шукав його виразного пластичного малюнку.

У 1967 році, за рекомендацією Я. І. Горілого, В. Хім'як вступає до театральної студії Київського академічного українського драматичного театру імені І. Франка. Викладачами, які надали йому перші уроки акторської майстерності, були Микола Досенко, Борис Лук'янов, народний артист УРСР Василь Дашенко, заслужений діяч мистецтв УРСР Броніслав Мешкіс.

Окрім занять з акторської майстерності, студійці відвідували уроки вокалу, музичної грамоти, класичного та характерного танцю, сценічного руху. У рамках виробничої практики В. Хім'як розпочинає артистичну кар'єру на сцені театру імені І. Франка: він, як і інші молоді актори, бере участь у масових сценах вистав, таких як «Оптимістична трагедія», «Циганка Аза», «Уріель Акоста», «Солов'їна ніч» та інші. Це дало йому можливість спостерігати за грою видатних майстрів українського театру: А. Гашинського, М. Задніпровського, В. Дальського, Є. Пономаренка, Н. Ужвій, О. Кусенко, П. Куманченко, Н. Копержинської, спілкуватися з ними на репетиціях вистав та споглядати за підготовкою до сценічних виступів. За згадкою В. Хім'яка, «гра цих видатних акторів надала можливість зрозуміти таїнство перевтілення у сценічний образ» (там само: 8).

Учні театральної студії, окрім практики в театрі імені І. Франка, беруть участь у виставах Київського оперного театру, де пізнають специфіку мімансу в оперних та балетних виставах. Спостереження за роботою диригента з оркестром і оперною трупю допомагає розширити їхні уявлення про розмаїття сценічного мистецтва.

Особливе значення для професійного становлення В. Хім'яка мала зустріч з майстрами театральних колективів, які приїздили в Україну на гастролі. У 1968 році, під час перебування в Києві

Малого театру СРСР, В. Хім'яка залучають до участі в його виставах і доручають маленькі епізодичні ролі («Лихо з розуму» О. Грибоедова – молода людина на балу; «Твій дядько Міша» Г. Мдивані – червоноармієць; «Дипломат» О. Альошина – нишпорка). У його щоденнику збереглися цікаві спостереження стосовно організації прокату вистави цього театру: «У Малому театрі мені впала в очі абсолютно нова форма культури обслуговування артиста, яка проявлялася в підготовці актора до вистави: його одягали, гримували, надавали йому реквізит та супроводжували його за куліси перед виходом на сцену. А головне, не можна було не звернути увагу на манеру спілкування акторів у виставі, які досягали високого рівня реалістичного проживання сценічного образу. Актори говорили “як у житті” і, водночас, творили характери “широкими мазками”, як це буває в живописі, коли полотно написане маслом. Досвід спілкування з майстрами Малого театру дав можливість підійти до такого ж органічного перевтілення при створенні образів у період моєї акторської діяльності» (Хім'як, 2009: 6–7).

А ось ще одне важливе спостереження В. Хім'яка за грою акторів-гастролерів. У 1969 році до Києва приїхав Львівський український драматичний театр імені М. Заньковецької, у якому студійцям театру імені І. Франка було запропоновано участь у масових сценах гастрольних вистав. «Будучи задіяним у декількох виставах, я був вражений акторською школою цього театру, а саме, особливою розмаїтістю психологічної розробки характерів. У виставах заньківчан “Суєта”, “Король Лір”, “Блакитна троянда”, “Маклена Граса”, “Сестри Річинські”, в їхній манері триматись на сцені, в їхніх сценічних образах, я вперше побачив “українську аристократію”. При створенні своїх персонажів актори були адекватні історичному часу, в якому розгорталася дія, етикету, особливостям відносин між героями різних каст. Заньківчани дали можливість глядачам спостерігати “галицький шарм”, не плакатну, як це було у більшості театрів, українську героїку, музичність та пісенність мови. Особливо це проявилось у таких виставах, як “Невольник” та “Тайдамаки”. І це було настільки вражаюче, що наш студійний курс захотів працювати саме в цьому театрі, але, на жаль, примхлива

акторська доля склалася в кожного по-іншому» (Стенограма бесіди ... з В. А. Хім'яком, 2022: 5).

Досвід, набутий завдяки навчанню в студії та безпосередній участі у виставах гастрольних театрів, дозволив В. Хім'яку з успіхом зіграти в дипломних виставах ролі Береста в «Платоні Кречеті» О. Корнійчука та лейтенанта Емілія у водевілі «Солом'яний капелюшок» Є. Лабіша, де він блискуче виконав арію та куплети з танцями і пластичними імпровізаціями, що мали неабиякий успіх у глядачів. У цих ролях випускник проявив себе в амплуа «коханець», «про-стак», «різнохарактерний актор». Отже, у своїх дипломних роботах він показав уміння правдиво, стильно і з гарною манерою відтворювати різножанрові образи. Прекрасні зовнішні дані, голос та яскраві акторські здібності дозволили вчителям рекомендувати В. Хім'яка для роботи у будь-якому театральному колективі України.

У червні 1969 року, по закінченні студії театру імені І. Франка, його було направлено до Хмельницького музично-драматичного театру імені Г. Петровського (нині – Хмельницький обласний академічний муздратейтр імені М. Старицького). Саме тут В. Хім'як вперше вийшов на професійну сцену у виставі «Зрадник» О. Малюди, постановником якої був український режисер, композитор і співак Анатолій Горчинський. Зустріч з відомим майстром сцени на початковому етапі акторської кар'єри вирішила творчу долю В. Хім'яка. Протягом 1969–1974 років він грає у постановках А. Горчинського головні ролі: Василя («Циганка Аза» М. Старицького), Павла Корчагіна («Драматична пісня» Б. Равенських, М. Анчарова), Антона («Пам'ять серця» О. Корнійчука). Саме від А. Горчинського він перейняв принцип широкого використання музики у своїх майбутніх акторських та режисерських роботах. Крім А. Горчинського, молодого актора активно залучають до участі у своїх постановках інші режисери театру: А. Кац, М. Курінний, А. Бобровський, П. Морозенко, у чиїх виставах В. Хім'як з успіхом грає багато різних за характером і жанром ролей. Зокрема, з великим успіхом ним були втілені такі сценічні образи, як Андрій Ворохов («Солдатська вдова» М. Анкілова), Іван («Устим Кармелюк» В. Суходольського), Ігор

(«Олександра Васнецова» М. Шатрова), Кравцов («Голубі олені») та Федько («Горлиця»), обидві вистави за п'єсами О. Коломійця) та ін.

Вимогливе ставлення до себе як до художника спонукає В. Хім'яка шукати шляхи подальшого професійного вдосконалення. 1974 року він переїжджає до Тернополя на запрошення дирекції Музично-драматичного театру імені Т. Шевченка. Дослідник історії цього театру В. Корнієнко зазначає, що для шевченківців цей рік був позначений «процесом зміни поколінь»: до театру приходять «молоді актори, в основному недавно випускники вищих та середніх навчальних закладів, які разом з акторами середнього покоління приймають естафету від ветеранів театру, гідно продовжуючи їх справу»; «... в такому розширеному і оновленому складі колектив шевченківців працює злагоджено, послідовно опановуючи нові художні висоти», а «своїми успіхами театр завдячує, зокрема, цікавій режисурі: П. Загребельного, А. Горчинського, А. Бобровського, М. Стефарука, – які прагнуть іти в ногу з часом...» (Корнієнко, 1980: 67).

Дебютом В. Хім'яка на шевченківській сцені стає роль Платона Кречета в однойменній п'єсі О. Корнійчука в постановці М. Стефарука, яка мала неабиякий успіх, зафіксувавши факт появи в тернопільському театрі молодого талановитого актора в амплуа «соціального героя». З цієї ролі починається новий етап у творчому житті В. Хім'яка: актор з успіхом грає провідні ролі у виставах за сучасними та класичними сюжетами. Саме в ролях героїчно-романтичного репертуару – Отелло, Клавдія («Гамлет» Шекспіра), Івана Сірка («Там, де тирса шелестіла» С. Черкасенка), Мазепи («Мазепа» Б. Мельничука за Б. Лепким) – проявляються кращі риси його обдарування. Проте, крім героїчних, актор з неменшим успіхом грає й характерні ролі, де режисери широко використовують музично-пластичні можливості актора: Артуро Уї в однойменній п'єсі Б. Брехта, Куп'єло («Різдво в домі синьйора Куп'єло» Е. де Філіппо), Майора («Дім божевільних» Е. Скарпетта, «Дами і гусари» О. Фредро), Короля («Ескуріал» М. де Гельдерода).

Виняткове значення для Хім'яка-актора мала робота з головним режисером тернопільського театру Павлом Загребельним, у виставах якого він зіграв свої найкращі на той період ролі. Людина

енциклопедичних знань і прозорливого розуму, тонкий психолог, П. Загребельний залучає до своїх постановок різних за амплуа і творчими можливостями акторів, захоплює їх своїми задумами і, у свою чергу, знаходить у них опору та допомогу: провідні актори театру стають вірними прихильниками та співучасниками шукань режисера, «особливою рисою творчої манери якого було прагнення до яскравої поетичної образності, до поєднання глибокого психологізму з чіткою ідейною настановою, полум'яною публіцистичністю» (Корнієнко, 1980: 73). Саме у виставах П. Загребельного В. Хім'як створює глибокі та яскраві образи: Дурмішхана («Поки гарба не перекинулась» О. Йоселіані), Майкла Макмерфі («А за тим пропав і слід» К. Кізі, Д. Вассермена), Микити («Влада темряви» за Л. Толстим), Ібрагіма («Роксолана» К. Бодикіна за романом П. Загребельного), Бориса Вирви («Брате мій!» Я. Верещака), Леонідо Папагато («Моя професія – синьйор з вищого світу» Дж. Скарначчі, Р. Тарабузі), Голубєва («Наодинці з усіма» О. Гельмана), Кортуна («Мертвий Бог» М. Зарудного), Остапа («Тарас Бульба» за М. Гоголем), що з успіхом йшли не один театральний сезон та потрапили до сценічного літопису театру. Особливостями П. Загребельного-режисера було те, що інтерпретації п'єс різних авторів, які він ставив, були не схожі за стилем, манерою акторської гри та постановочними прийомами, а в акторах, будучи за природою режисером-педагогом, він відкривав нові грані сценічного таланту. Для В. Хім'яка-актора співпраця з ним стала можливістю розширити власний творчий діапазон, зокрема, й наслідувати досвід режисера-педагога у своїй подальшій діяльності.

Отже, молодий актор посідає гідне місце в трупі Тернопільського академічного драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, й разом із провідними майстрами театру через деякий час стає справжнім кумиром багатьох глядачів. Його гра у виставах – явище значне й незабутнє. Романтичні та соціальні персонажі, характерні ролі в музичних та драматичних виставах були зіграні так само блискуче, як і героїчні, де кожна сцена за участю талановитого актора відкривала глядачеві масштаб думок та почуттів героїв. Справжнім відкриттям для тернополян стала одна з найкращих акторських робіт

В. Хім'яка – роль Артуро Уї в однойменній п'єсі Б. Брехта, яка вирізнялась гострим пластичним малюнком, багатством емоційних фарб і високою майстерністю виконання. Режисер-постановник А. Бобровський у відтворенні брехтівських принципів епічного театру перегукувався з театральною естетикою школи Леся Курбаса. «Курбасівська традиція проявилася у формі вистави та акторському існуванні, – згадує В. Хім'як. – Мені, як прихильнику психологічної школи в акторському мистецтві, дуже імпонувало перебувати в яскравому режисерському рішенні, в його сміливих постановочних формах» (Стенограма бесіди... з В. А. Хім'яком, 2022: 21). Переглянувши прем'єру цієї вистави, яка була включена до програми все-союзного фестивалю національної драматургії, його журі особливо відзначило сценічний образ, створений В. Хім'яком: за його рішенням, виконавець ролі Артуро Уї отримав звання лауреата і грошову премію. За згадкою самого актора, на обговоренні вистави голова журі висловив своє захоплення: «Юначе, якби Ви цю роль грали на сцені будь-якого московського театру, на Вас би ходили як на Висоцького!» (там само). До речі, в рамках завершального етапу фестивалю, В. Хім'як отримав можливість поїхати до Москви й відкрити для себе Театр на Таганці, який в СРСР був одним із найпопулярніших, передивитись виставу «Життя Галілео Галілея» в постановці Ю. Любимова, де в головній ролі побачив В. Висоцького. «Незвичне було все, – згадує В. Хім'як, – манера існування в ролі, не притаманна акторам російського психологічного театру, але дуже близька українським акторам музично-драматичного театру: яскрава відкрита емоційність, незвичний пластичний малюнок образу, наближений до пантоміми, музика та спів, що нагадує речитатив, такий органічний щодо брехтівських зонгів, відвертість мізансцен та жестів! Це заражало публіку особливою енергією. Враження від гри Висоцького перегукувалися з моїм виконанням ролі Артуро Уї» (там само).

1979 року В. Хім'як, разом із провідними майстрами тернопільської сцени, отримує почесне звання заслуженого артиста України, що засвідчує значущість його особистого внеску в розвиток українського театрального мистецтва.

Цього ж року актор пробує себе в режисурі: П. Загребельний, головний режисер тернопільського театру, пропонує йому здійснити з молодими акторами постановку п'єси О. Арбузова «Будиночок на околиці». У процесі репетицій В. Хім'як намагається вибудувати досконалий акторський ансамбль, розкрити стильові особливості літературної основи спектаклю, знайти правильний темпоритм розвитку сценічної дії, налагодити творчі стосунки з акторами та ділові відносини з А. Бобровським, який контролював постановочний процес аж до прем'єри. Робота над виставою дозволила В. Хім'яку опанувати на практиці особливості режисури за методом дійового аналізу, освоїти інші прийоми психологічного театру, а також ознайомитися з особливостями творчості художника-декоратора, завідувача постановочної частини, узяти на себе роль композитора і створити чотири музичних номери. Цей досвід знадобився йому в майбутній роботі в театральних навчальних закладах, де педагог не тільки має навчати студентів акторській професії, а повинен бути ще й режисером, художником, композитором курсових та дипломних вистав.

Продовжуючи кар'єру актора в театрі імені Т. Г. Шевченка, В. Хім'як прагне досягти нових творчих вершин, збагатити свій інтелектуальний рівень, а, головне, підготувати себе і до професійної режисерської діяльності, про яку він давно мріяв (для цього потрібно було мати вищу гуманітарну освіту). 1986 року він вступає на філологічний факультет Тернопільського педагогічного інституту. Фахові предмети йому викладають доктори філології Р. Гром'як і В. Гладкий, чиї педагогічні пошуки спрямовані на збереження та розвиток класичних літературних традицій. В. Хім'як інтуїтивно «фіксує» методику їх роботи зі словом, особливості і красу літературної мови, а також елементи акторської майстерності, які вони застосовують у педагогічній практиці. Спілкування з видатними науковцями надихає його на створення читецьких програм та літературних композицій, що стануть особливою сторінкою творчості актора. Виступи В. Хім'яка на вечорах та концертах, де він, як майстер художнього слова, виконує літературно-музичні композиції, читає твори видатних українських та зарубіжних поетів і

письменників – Т. Шевченка, М. Шашкевича, Б. Олійника, І. Драча, Д. Павличка, П. Тичини, Б. Бастюка, В. Шекспіра, Лопе де Веги, Г. Лорки, мають великий успіх у глядача та викликають схвальні відгуки преси.

1988 року В. Хім'як вперше бере участь у виставі головного режисера П. Ластівки «Гамлет» за В. Шекспіром у ролі короля Клавдія. «Саме в цій виставі режисер максимально наблизився до спадщини видатного реформатора українського театру Курбаса, – згадує актор, – вона була зроблена в естетиці театрального авангарду, насичена метафоричними образами» (Стенограма бесіди... з В. А. Хім'яком, 2022: 18). В. Хім'як зіткнувся з абсолютно новим методом роботи над роллю: «Режисер був настільки озброєний знаннями про майбутню виставу та шекспірівські образи, що складалося враження, ніби тобі нічого не потрібно робити, тільки слухати і виконувати режисерські вказівки, але складність полягала в тому, що його “мереживні” мізансцени були важкими у виконанні не тільки для мене, але й для всіх акторів, що грали у виставі» (там само).

Незвичним, оригінальним у виставі було вирішення образів головних героїв. Гамлет, за задумом режисера, – глибоко прихований романтик з великою образою на матір і жагою помститися за батька. Король, якого зіграв В. Хім'як, за характером був протилежністю Гамлету. Під час розвитку дії у виставі він, за твердженням актора, пережив «яскраву трансформацію, виростаючи з “придворного амурчика” до тирана» (там само: 19). Музика, художнє оформлення, костюми, грим, реквізит були стилізовані: у сценічному декорі був застосований прозорий целофан, костюми, які спочатку відповідали стилю середньовічної комедії, на кінець вистави трансформувалися в целофанову “упаковку”, і герої немов “консервувались”, перетворювались на своєрідні мумії. Образ короля, створений В. Хім'яком, став одним з важливих у творчій біографії митця, надавши йому можливість зануритися в метафоричний вимір існування на сцені.

Наступні роботи у виставах П. Ластівки – роль Івана Сірка у виставі за однойменною п'єсою С. Черкасенка та в «Гетьмані Дорошенко» Л. Старицької-Черняхівської, а також роль Тараса Шевченка у виставі «Сон» за п'єсою З. Сагала та О. Біляцького – стали

ще однією сходинкою на шляху вдосконалення В. Хім'яком акторської майстерності й засвідчили, що набутий у студійні роки від майстрів-франківців вишкіл, а також досвід роботи з режисерами шевченківського театру значно розширили його творчу палітру.

Від 1988 року В. Хім'як починає зніматися в кіно та на телебаченні. Його першою значною кінороботою стала роль поміщика Йозефа Шиманського у телесеріалі «Час збирати каміння» (режисер В. Андрощук). За час зйомок актору довелося пройти шлях засвоєння навичок роботи перед камерою, спочатку дуже нелегкий, оскільки 20-річний стаж гри на театральній сцені сформував певні рефлексії з огляду на велику кількість «живих» глядачів. Але телевізійна картина відбулася, тому що режисер знайшов підхід не тільки до розкриття теми, яку він обрав як автор сценарію та постановки, а й до роботи з акторським складом. В. Хім'як, як один із головних виконавців, здобув чималий досвід роботи на знімальному майданчику.

Невдовзі після успішного дебюту у фільмі «Час збирати каміння» В. Хім'яка запрошують зніматися ще у двох фільмах поспіль: «Полковник Шабер» (у ролі Люс'єна, режисер В. Робочик, Львівська телестудія) та «Вишневі ночі» (у ролі зв'язкового, режисер А. Микульський, Одеська кіностудія). У процесі зйомки фільмів йому, у співпраці з іншими акторами, доводилось вирішувати непрості задачі, пов'язані з пошуком органічної поведінки перед камерою і стилістики кожного персонажа. Звісно, робота в кіно відрізнялася від того, що В. Хім'як створював у театрі. У кіно, як і на телебаченні, є поняття «портретного кадру», тому можна було наголошувати на деталях, активно користуватися монтажем. Але і в кіно, і в театрі, як і взагалі у будь-якому виді мистецтва, стилістика і художні рішення розкривали ідею, сутність твору; отже, актор усіляко намагався зрозуміти й втілити задум режисера та виконати поставлені ним завдання. Згадані фільми за участю В. Хім'яка і досі з успіхом демонструються на телебаченні та екранах кінотеатрів України. Вони дозволили розкрити нові грані таланту митця як актора ігрового художнього кіно. На знімальному майданчику Вячеслав Хім'як працював разом із цілою плеядою талановитих і популярних майстрів, які блискуче відчували стихію кіно: Сергієм Романюком, Іваном Бернацьким,

Олександром Гриньком, Богданом Козаком, Костем Степанковим. Це дало йому можливість пізнати нові способи та методи акторської роботи, якими блискуче володіли його досвідчені колеги.

По закінченні 1991 року Тернопільського педагогічного інституту В. Хім'як продовжує працювати в Тернопільському академічному драматичному театрі. Етапною для актора стала створена ним моно-вистава за поезіями Т. Г. Шевченка «Душі почину і краю немає...», яка зберігалась у його творчому доробку багато років. Величезне значення мало не тільки слово, але й музика, яку актор підбирав під шевченківські рядки. У 2007 році ця робота В. Хім'яка була представлена глядачам міжнародного шевченківського свята «В сім'ї вольній новій», що проводилось на Тернопіллі. Вистава отримала визнання громадськості й була номінована на здобуття національної Шевченківської премії. Видатний поет, Герой України Д. Павличко, що був присутній на святі, високо оцінив мистецтво виконавця: «Сьогодні ми побачили і відчули щось таке, чого ми не знали. Вячеслав Хім'як – це великий майстер ... Він ніби словам Шевченка не навчився від когось, а народив сам, зі свого серця. Це великий актор. Ми сьогодні були і на Шевченківському святі, і на святі українського слова, нашого мовного мистецтва, яке може отак кілька годин тримати нас у залі. Хай мені буде дозволено подякувати від імені письменників, що з'їхались з усієї України, Тернополлю і Вам, пане Хім'як... Ви є гордістю не тільки Тернопільського театру. Ви – загальноукраїнський актор, наша гордість. І я Вам дякую!» (цит. за: Садовська, Собуцька, 2007: 222–223).

Поезія Т. Г. Шевченка супроводжувала актора і все його подальше творче життя, мала на нього великий вплив і допомагала йому глибоко розкривати на сцені образи «шевченківських» вистав: Назара (у «Назарі Стодолі») і власне Поета («Сон», сценічна композиція З. Сагала та О. Біляцького; «Тарас», сценарій О. Мосійчука).

Продовженням творчих пошуків В. Хім'яка на сцені тернопільського театру стала знакова для нього зустріч з видатним майстром українського театру, актором та режисером Ф. Стригуном, який задіяв його у своїх виставах за п'єсами І. Карпенка-Карого («Суєта», роль Михайла; «Хазяїн», роль Маюфеса; «Житейське море», роль

Івана Барильченка) та М. Куліша («Маклена Граса», роль Падура). Ф. Стригун відкрив нові горизонти в осмисленні творів української класичної драматургії: зняв з них радянський хрестоматійний наліт, підкресливши певні прояви стосунків між персонажами, які сприймалися глядачами як сучасники, наблизив розуміння п'єси й трактування сценічних образів до авторського. В. Хім'я побачив у режисері дбайливого педагога, який разом із виконавцем крок за кроком «вирощує» сценічний образ. За його спостереженням, у роботі з кожним актором Ф. Стригун «добуває з нього ту енергію, яка йому потрібна в цій виставі. Чи не тому усі його роботи мають стригунівський аромат?» (цит. за: Садовська, Собуцька, 2007 : 216).

У 1994 році під впливом Ф. Стригуна, який поряд з роботою в театрі викладав акторську майстерність і режисуру у Львівському національному університеті імені І. Франка, В. Хім'як, на злеті акторської популярності, розпочинає педагогічну діяльність у Тернопільському музичному училищі імені С. Крушельницької, де у 1994–2010 роках працює викладачем акторської майстерності. У педагогічному репертуарі В. Хім'яка з'являються навчальні вистави, де поряд з драматичними сценами органічно існують музичні – вокальні, хореографічні – номери: «Украдене щастя» за І. Франком, «Титанік-вальс» Т. Мушатеску, «Додому», «Моя професія – синьйор з вищого світу» Дж. Скарначі та Р. Тарабузі, «Водевіль, водевіль, водевіль» за творами М. Кропивницького та М. Старицького, «Привиди» Г. Ібсена, «З коханням не жартують» П. Кальдерона. Крім постановки студентських вистав, разом з колегами-викладачами училища він розробляє методiku викладання акторської майстерності, яка стала основою школи актора музично-драматичного театру та професійного навчання його перших вихованців. Уроки сценічної майстерності В. Хім'яка проходили вдень, після ранкових репетицій у театрі, та ввечері, якщо актор був вільний від участі у підготовці вистави. Заняття з Хім'яком, у якого розкрився талант педагога «від Бога», переконували в тому, що праця актора може бути захоплюючою, цікавою, творчою; однак лише копітка робота в навчальному класі чи в репетиційній залі може гарантувати легкість і невимушеність поведінки на сцені та успіх вистави у глядачів.

У 1999 році, на честь 50-річчя від дня народження В. Хім'яка, в театрі імені Т. Г. Шевченка під художнім керівництвом М. Форгеля відбувся бенефіс ювіляра, де В. Хім'як зіграв роль Івана Барильченка у п'єсі «Житейське море» (постановка Ф. Стригуна). У виставі «був зайнятий зірковий склад трупи: три народних артисти України і п'ять заслужених, яких талановитий режисер, легенда українського театру наших днів Ф. Стригун змусив засяяти всіма гранями своїх щедрих обдарувань. Як вони грали того вечора! Легко, піднесено, на одному диханні. Наче улюблену пісню проспівали на високих октавах душі», – так відгукнулася на бенефіс актора відома тернопільська журналістка Г. Садовська (Садовська, Собуцька, 2007: 213). Згадуючи цю виставу після ювілею, вона своєрідно оцінює актора: «Житейське море Вячеслава Хім'яка було різним: лагідним і погідним, холодним і штормовим. Але артист завжди залишався чесним і відповідальним у своїй професії, через усі шторми прийшли до нього і любов глядача, і його визнання, і високі нагороди. Нагадаю, цього року В. Хім'як був відзначений званням народного артиста України та нагороджений почесною відзнакою міської ради, нових тобі злетів на хвилях житейського моря, Артисте!» (Садовська, Собуцька, 2007: 214).

2004 року до Тернопільського театру на посаду головного режисера був запрошений заслужений артист України О. Мосійчук, який здійснив постановку п'єси «Тіль Уленшпігель» Г. Горіна. В. Хім'як, який зіграв роль батька Тіля – Клааса, згадує: «Особливість режисури О. Мосійчука полягала в тому, що вистава була створена з “мозаїчних сцен”, а це вимагало від кожного виконавця дуже великої психофізичної мобілізації для створення повноцінного сценічного образу, вправності і точності у проживанні актором запропонованих обставин при втіленні коротких фрагментів вистави (Стенограма бесіди... з В. А. Хім'яком, 2023: 5). Набутий досвід знадобився актору і в подальших виставах О. Мосійчука, де він зіграв Тев'є («Поминальна молитва» Г. Горіна), Мазепу (однойменна п'єса Б. Мельничука, О. Мосійчука за пенталогією Б. Лепкого), Івана («Євангеліє від Івана» А. Крима), Майора («Дами і гусари» О. Фредро), Автора («Тарас» за Б. Стельмахом, сценічна композиція

О. Мосійчука). Ці образи дали В. Хім'яку нові можливості для розширення діапазону його творчості, стали поштовхом до філософського осмислення сповідальної місії актора в театрі. «Він може все, – зазначає О. Мосійчук, – грати все: драму, комедію, фарс, водевіль, трагедію, – все може робити цей актор! Його ролі, зіграні в нашому театрі, свідчать про безмежний діапазон таланту видатного майстра. Він користується великим авторитетом і щирою любов'ю тернополян. Найцінніше, що в нього є, – це чесне ставлення до праці, чесне ставлення до глядача» (Стенограма бесіди... з О. П. Мосійчуком, 2023: 2). До цього слід додати слова самого В. Хім'яка про його ставлення до театру: «Мені здається, що ми, старше покоління, маємо думати й говорити з глядачем про вічні цінності. Актору зберегти душу чистою дуже важко, тому що навкруги багато спокус. А ми маємо ту трибуну, з якої слід проповідувати вічні цінності: любов, жертвовність, героїзм. Театр – це релігія» (Хім'як, 2009: 37).

У 2005 році, паралельно з роботою в театрі та музичному училищі, В. Хім'як починає викладацьку діяльність на кафедрі музикознавства, методики музичного виховання та акторської майстерності в Інституті мистецтв Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. У заняттях зі студентами він продовжує свої педагогічні пошуки з виховання актора музично-драматичного театру, що ґрунтуються на всебічному розкритті особистості і творчому розвитку індивіда. У своїх прийомах роботи з актором він постійно звертається до традицій фундаторів українського театру, мистецтво яких нерозривно пов'язане з музикою. «Музика – це невід'ємна складова акторського існування в ролі, – постійно нагадує майстер, – кожен сценічний образ має свою “музичну” партитуру. На цьому наголошували ще корифеї ..., маючи на увазі, що в українському театрі ніколи не зникнуть співуча мова, пісні, танці, музика та народні обряди» (Стенограма бесіди ... з В. А. Хім'яком, 2023: 6). Хім'як-педагог упевнений в тому, що акторська творчість не має бути обмеженою якимись рамками. Він ознайомлює студентів з надбаннями різних театральних шкіл, і, в першу чергу – видатного українського режисера Леся Курбаса. В. Хім'як нагадує своїм учням, що у 20 роках ХХ століття український театр за короткий термін став

провідним у європейській мистецькій співдружності: «Сьогодні це дуже актуально, тому що ми змушені повернутися до витоків справжнього українського театру, і це висуває потребу звернення до різних європейських театральних напрямків та мистецьких шкіл» (Стенограма бесіди ... з В. А. Хім'яком, 2023: 7). Отже, педагогічні пошуки майстра пов'язані з удосконаленням власного педагогічного методу, збагаченого роздумами про надбання світового театру та настанови Леся Курбаса як лідера авангардного напрямку, суголосного сучасному стану театральної справи.

На ранніх етапах роботи з майбутніми акторами над сценічним твором В. Хім'як попереджає їх про небезпеку нехтування дійовим аналізом п'єси, вивченням особливостей її тексту (у світлі проблеми «автор та актор», «актор – виконавець ролі»). Осмисленість має позначати весь творчий процес, у якому велику увагу майстер приділяє особливостям роботи актора з режисером. На перший план він ставить роль уяви та фантазії і вказує на необхідність трьох основних типів асоціативних дій, що народжуються саме під впливом уяви: 1) визначення смислової концепції ролі; 2) «вмикання» здатності артиста викликати в себе особливий стан, який ґрунтується на відчутті легкості й свободи, провокує підсвідомість до творчості та імпровізації; 3) залучення асоціацій, безпосередньо пов'язаних із власним життєвим досвідом, знаннями та уявленнями артиста. Багато часу В. Хім'як віддає безпосередньо репетиціям студентської вистави, які передують прем'єрі; при цьому окрему увагу приділяє питанню акторської підсвідомості і вміння її використовувати під час роботи в образі на сцені.

Як показав час, запрошення працювати в Інституті мистецтв ТНПУ імені В. Гнатюка відкрило період найвищих досягнень В. Хім'яка у театральній педагогіці, створило передумови для подальшого пошуку ним власних підходів до виховання творчої молоді. Відкриття в Університеті 2009 року кафедри театрального мистецтва й призначення народного артиста України В. А. Хім'яка її завідувачем стало ще одним фактом визнання його авторитету як провідного майстра сцени. «В цей час він проявляє себе в трьох ампулах:

педагога-вихователя, режисера-постановника, керівника структурного підрозділу» (Стельмащук, 2020: 127–128).

Очоливши кафедру, новий керівник, крім лекцій з акторської майстерності та режисури, практичних та індивідуальних занять зі студентами, починає вдосконалювати навчальні плани та програму курсу «Майстерність актора» (Хім'як, 2007 b), розробляє навчальну програму з методики викладання спецдисциплін: музичного та вокального виховання, гри на музичних інструментах, хорового співу. Крім цього, видає друком методичні рекомендації (Хім'як, 2007 a) і статті з майстерності актора театру та кіно (Хім'як, 2007 c), наукові статті з театрознавства, де відстежує перетворення естетики Леся Курбаса у виставах Тернопільського театру імені Т. Г. Шевченка (Хім'як, 2007 d, 2008, 2012 b), сучасні режисерські новації (Хім'як, 2012 a) та ін. Згодом В. Хім'як видає друком навчально-методичний посібник «Акторська майстерність. Тренінг» (Хім'як, 2014), епіграфом до якого бере вислів Леся Курбаса: «Те, що колись великі артисти надавали несвідомо, ми повинні давати в найдосконалішій формі й усвідомлено» (Хім'як, 2014: 3). У посібнику автор вперше у своїй педагогічній практиці порушує питання розвитку психотехніки актора через різноманітні тренінги, які сприяють кращому управлінню психічними процесами. Практичні заняття скеровані принципом «від свідомого через підсвідоме до надсвідомого», тобто через розумове до інтуїції. При цьому збережено базові форми професійного виховання актора – вправи, етюди, аналіз ролі та режисерського задуму п'єси, що входили й до типових навчальних програм театральних інститутів колишнього СРСР. У своїй педагогічній діяльності професор В. Хім'як дотримується класичної методики виховання, вважаючи, що ніщо не має бути консервативнішим за навчальний заклад – школу, інститут, академію, які зобов'язані передати все справжнє, знайдене раніше й століттями накопичене найсвітлішими головами й талантами людей. Якщо, звісно, думати про фундаментальні знання професії, про її технології в майбутньому. У той же час, постійна взаємодія Хім'яка-педагога з корифеями тернопільського театру імені Т. Шевченка та провідними майстрами сцени, викладачами інших театральних вишів України –

Б. Козаком, Ф. Стригуном, О. Кужельним, Ю. Висоцьким – суттєво вплинула на розробку ним концепції та принципів підготовки професійних кадрів для українського театру.

Режисерсько-педагогічна практика зміцнила переконання В. Хім'яка в тому, що смілива ідея, гарний драматургічний матеріал та грамотно розроблений режисерський задум є необхідними умовами, за яких сьогодні тільки й можливо виховати актора, спроможного втілити сценічний образ у сучасній виставі.

У своїй викладацькій діяльності майстер намагається всебічно розкрити талант своїх вихованців: вчить їх бачити драматизм у повсякденному житті, прищеплює любов до музики, живопису, літератури, вміння глибоко розуміти і розрізняти стилеві особливості драматичних творів. «Ще один напрямок, який посідає провідне місце в діяльності педагога-Хім'яка, – це його робота над розвитком мотиваційної сфери студентів (“чому і для чого”). В ім'я чого займатись акторською творчістю? З якою метою, які рушійні сили творчої діяльності актора, що стимулює, надихає, підтримує? Він, як митець з великим життєвим і творчим досвідом, добре усвідомлює, що власне ці фактори визначають, в кінцевому підсумку, зміст, характер і результати творчої роботи» (Стельмашук, 2020: 128).

Підхід до постановки навчальної вистави органічно пов'язаний у Хім'яка-педагога з трьома найважливішими особливостями його власного творчого методу. По-перше, це постійне бажання розглянути гру актора на сцені як «живе життя». Головним засобом успішного сценічного втілення п'єси при такому тлумаченні виконавського мистецтва В. Хім'як вважає здатність актора знайти логіку поведінки героя у виставі. По-друге, це мистецтво логічно розгортати сценічну лінію персонажа в подіях п'єси, яку він тісно пов'язує з поняттям так званого «горизонтального мислення». По-третє, важлива риса його методу – прагнення до гармонії внутрішнього змісту та характерності образу, що дається взяти у основному темпоритмі його втілення.

Окремо зазначимо, що В. Хім'як, як досвідчений майстер сцени, практик у режисурі та театральній педагогіці, намагається точно формулювати свої думки, що віддзеркалюють його досвід і теоретичні знання, фіксуючи їх спочатку в зошитах-конспектах та

записниках, а потім перевіряючи вірність записаного в реальних умовах навчального процесу.

Творчі пошуки В. Хім'яка постають як справжнє джерело, яке живить українську музично-драматичну театральну школу. Під їх впливом виростає новий тип актора, здатного розібратися в найтонших психологічних відтінках почуттів героїв п'єс І. Франка, Лесі Українки, М. Куліша, Ж. Амаду, Х. А. Мільяно, Е. Шмідта, А. де Сент-Екзюпері та осягнути складне різноманіття драматургії минулого та сьогодення.

Численні приклади, що ілюструють особливості педагогічного підходу В. Хім'яка до виховання акторської молоді, наводить у своїй статті завідувачка кафедри театального мистецтва ТНПУ імені В. Гнатюка Л. Ванюга: «... “Маленький принц” А. де Сент-Екзюпері. Інсценізацію твору, музично-шумове та художнє оформлення зробив сам В. Хім'як. Цікавою режисерською знахідкою було пластичне вирішення початку вистави, а також художнє оформлення. “Зіграли виставу на одній драбині”, – згадує Вячеслав Антонович. – Проте ця драбина впродовж вистави трансформувалася в різні елементи декорації. Так ставив вистави Лесь Курбас”» (Ванюга, 2020: 129). Далі згадуються інші роботи В. Хім'яка: «Дім Бернарди Альби» Г. Лорки, «Моя професія – синьйор з вищого світу» Дж. Скарначі, Р. Тарабузі, «Людина і джентльмен» Е. де Філіппо, «Гавань розбитих кораблів» за п'єсою В. Шевчука, «Вода життя», «Така її доля» за п'єсою І. Тогобочного, «Мати-наймичка», «Влада темряви» Л. Толстого, «Поки гарба не перекинулася» О. Іоселіані. Особливий успіх мали музичні вистави: «Веселим подарунком для любителів театру стала курсова робота студентів третього курсу “Балаганчик братів Грімм”. На відміну від інших постановок Вячеслава Хім'яка, ця наповнена музикою та піснями вистава, які, до речі, написав Хім'як разом із студентами, стала спробою режисера в комедійному жанрі показати закулісне життя театру» (Ванюга, 2019: 14). До музичних вистав можна віднести й п'єсу Хуана Хосе Алонсо «Ціаністий калій ... з молоком або без?», що її Хім'як-режисер наповнив комедійними сценами й де «важливою складовою було

музично-шумове оформлення, завдяки якому підсилено напружену атмосферу» (Ванюга, 2019: 18).

Успіх згаданих вистав і тих, що були поставлені згодом як навчальні та випускні студентські роботи, свідчить про спроможність Хім'яка-педагога знайти контакт з акторською молоддю, повести її за собою. Хім'як-викладач удасться до театральної педагогіки з усією властивою йому пристрасстю і послідовністю, щиро ділиться зі студентами своїми думками й планами, і учні у відповідь платять йому повагою, захопленням і подякою. У навчанні акторській техніці В. Хім'як «виходить зі стилю автора, з психології образу та індивідуальних особливостей майбутнього актора. Відкидаючи найчастіше застосований підхід до ролі, коли актор шукає в ній передусім можливість вигранно показати свої зовнішні дані, майстер намагається в кожному сценічному персонажі знайти його живе, неповторно індивідуальне зерно, розкрити перед учнями складний світ людських пристрасстей і переживань» (Ванюга, 2019: 18). Додамо, що В. Хім'яку притаманні гнучкість і проникливість в оцінці творчих здібностей учнів, на яких він має беззаперечний вплив. Будучи в захваті від інтелігентності і блискучого розуму свого викладача, його вміння захоплюватися самому та захоплювати інших, студенти в цьому намагаються бути схожими на майстра. На заняттях з акторської майстерності В. Хім'як завжди доброзичливий та енергійний, а його ненаситній спразі творити можна щиро позаздрити!

Інтереси педагога справді всеосяжні. Поза його увагою не залишається жодна подія суспільного життя, тим більше – української культури. На кафедрі театального мистецтва ТНПУ імені В. Гнатюка, куди відкрито шлях колегам, студентам, співробітникам, на стінах можна побачити портрети актора, рушники, на яких вишиті імена випускників, афіші та фотографії студентських вистав, поставлених В. Хім'яком. На полицях – журнали, що висвітлюють події театру та кіно, книги з різних галузей: театального та музичного мистецтва, психології, педагогіки тощо. Усе це вражає і створює особливу ауру. Серед наукових видань увагу привертає робота відомого українського театрознавця О. Клековкіна «Парадокс Курбаса: Історико-етимологічний конспект» з дарчим написом

автора, яка стала для В. Хім'яка настільною книгою та допомагала йому в дослідженні системи видатного режисера².

Лекції, репетиції, практичні та індивідуальні заняття В. Хім'яка зі студентами ТНПУ імені В. Гнатюка також стають підґрунтям і для його роздумів, важливою темою яких є наукові відкриття австрійського вченого, педагога і філософа Рудольфа Штайнера. В. Хім'як вважає їх одним з вихідних моментів для подальшої розробки методики виховання акторів музично-драматичного театру на факультеті театрального мистецтва. Штайнерівська система навчання з урахуванням нової, порівняно нещодавно виниклої науки – психології творчості – видається йому дуже важливою для вдосконалення навчального процесу, оскільки «навчання актора принципово відрізняється від навчання фахівців всіх інших професій» (Хім'як, 2014: 17). В історії педагогічних реформ Р. Штайнер вважається одним з перших, хто прокладав шлях для цієї науки. Аналіз його освітньої філософії виховання молоді відкрив В. Хім'яку-педагогу шлях усвідомленого управління творчістю: «В його розумінні система тренінгів дійсно може стати шляхом до виховання сучасного актора, а разом – психологія творчості – може так вплинути на сценічне мистецтво, що театр заграє новими барвами» (Стенограма бесіди ... з В. А. Хім'яком, 2023: 11). Уявляючи всю складність досягнення поставленої мети, В. Хім'як розробляє власну систему тренінгових завдань та алгоритм творчого процесу постановки навчальної вистави, які вважає перспективними для формування і розвитку майстерності сучасного актора.

Свою систему він вибудовує на межі теорії акторського мистецтва та психології творчості, спираючись на методологію «настанови», що була розроблена знаним ученим, академіком

---

² На титульному аркуші своєї книги, що вийшла друком у 2014 році й була подарована В. Хім'яку, автор написав: «Пану В'ячеславові Хім'якові на добру згадку з побажанням сил, енергії, здоров'я. Ваш О. Клековкін. 16.06.2015» (Клековкін, 2015).

Д. М. Узнадзе. Теорія «настанови» передбачає можливість свідомого цілеспрямованого впливу на підсвідому сферу людської психіки, управління підсвідомими процесами шляхом створення уявної ситуації. На цьому фундаментальному принципі й основана, по суті, школа психологічного театру. Спираючись на досвід видатних майстрів сцени – Л. Курбаса, Г. Юри, М. Крушельницького, С. Данченка, Б. Ступки, Б. Козака, Ф. Стригуна, – В. Хім'як намагається проаналізувати складові процесу вибудови задуму ролі: від вибору драматургічного твору та специфічного проникнення в його матеріал до кристалізації сценічного образу. Йому стає зрозумілим, що саме в складній діалектичній взаємодії, а не в механічній черговості, відбувається робота свідомості й надсвідомості, інтуїції, інтелекту, емоцій, волі, досвіду актора. В. Хім'як розглядає цей процес саме як психічну цілісність, яка дає акторові змогу створювати сценічний образ у виставі. Він намагається роз'яснити учням: складність роботи над виставою визначається тим, що у творчості актора питання змісту і форми виступають разом. При цьому дійсність, яка відображена в п'єсі, потребує пошуку сценічного рішення всіх компонентів акторського образу.

Не раз протягом своєї акторської та педагогічної діяльності В. Хім'як мріяв розробити підручник, щоб узагальнити свої погляди на театральне мистецтво. Підтвердженням тому є його щоденникові записи з театральної педагогіки (Хім'як, 2009), що послужили основою майбутніх розділів підручника (Хім'як, 2010). В них послідовно представлені пошуки Хім'яка-педагога зі створення сучасної методики підготовки актора професійного театру та кіно, сутність його навчального методу, в якому знайшли розвиток новаторські відкриття видатних майстрів театру. У щоденнику ми знаходимо й записи думок, які майстер передає своїм учням як настанови на майбутнє: «Для актора роль – це те, що його формує, не дає спокійно жити, з чим актор через свою роботу, репетиції виходить на публіку, і від її прийняття чи неприйняття залежить доля вистави. Під час гри на сцені відбувається обмін енергією – і ти або отримуєш величезне енергетичне підживлення, або виходиш розчавленим» (Хім'як, 2009: 11). У його записах є і цікаве спостереження щодо природи

творчості: «... вона незбагненна: це як у цирку – коняка може бути хворою, але зачує гонг – і починає витанцьовувати. Перед кожною появою на сцені актор відчуває хвилювання, бо не знає, як заговорить його природа; перш, ніж вийти на глядача, потрібно очиститись. У кожного це відбувається по-своєму: хто зосереджується, хто, навпаки, посвариться. Часом дивишся – актор вимучений, як риба, а грає, як Бог! І цю таїну не пояснити словами» (Хім'як, 2009: 11). За твердженням В. Хім'яка, «основна домінанта в театрі – емоція, вона багато важить у акторській творчості, бо ми актори аристотелівського, а не брехтівського театру. Театр – це мистецтво діалогу, і він повинен звучати чисто й не фальшиво – як музика – і сприйматись не так на вербальному, як на емоційному рівні. Мистецтво тоді може бути мистецтвом, коли виходить за рамки побуту, а коли в актора не буде відчуття польоту – нічого не вийде, він залишиться заштатним артистом» (Хім'як, 2009: 11). І, нарешті, про саму акторську гру: «Інтимний акт між актором і глядачем. Варто зачепити його за живе – і він тебе почує, сприйме, допоможе, “зробить тебе”, ти з ним опиняєшся “на одній хвилі, ви стаєте людьми однієї групи крові, одного запаху і ритму”; от тоді, вважай, відбулася магія театру – світла, добра магія творення» (Хім'як, 2009: 12).

Як в акторському мистецтві, так і в педагогіці В. Хім'як є справді творчою людиною. У розмовах з Учителем про особливості сценічного мистецтва студенти завжди відчувають масштаб його обдарування, широту творчих інтересів. У постановках тернопільського театру разом з Хім'яком-актором часто на сцену виходять його учні, зайняті в окремих ролях або епізодах. І це дає їм можливість на практиці спостерігати органічне злиття всіх елементів акторського образу в єдине художнє ціле, яке демонструють провідні майстри шевченківської сцени.

Талановитий митець, який постійно удосконалює свій педагогічний метод, спираючись на кращі досягнення української та світової шкіл музично-драматичного театру і власний багаторічний сценічний досвід, В. Хім'як виховав цілу плеяду українських акторів, багато з яких стали відомими театральними діячами і педагогами й успішно працюють сьогодні на кафедрі театального мистецтва ТНПУ

імені В. Гнатюка, у національних театрах, мистецьких навчальних закладах України та за кордоном.

Серед вихованців «школи В. Хім'яка», які здобули акторську освіту в Тернопільському музичному училищі імені С. Крушельницької та Тернопільському національному педагогічному університеті імені В. Гнатюка і сьогодні складають творче ядро трупи Тернопільського академічного українського драматичного театру імені Т. Г. Шевченка – заслужені артисти України О. Папуша, М. Бажанов, А. Малінович, Є. Одринський, О. Малінович, В. Луговий, О. Сачко, С. Бачик та артисти Н. Черненко, О. Скала, Ю. Черненко, О. Левків, Є. Лацік, А. Кулішевська, Н. Олексів, Д. Чоповський, Ю. Хміль, М. Васишин, Н. Липка, А. Боднар, О. Совин, О. Яцишин, М. Гураль, В. Баранюк та інші. «Всі вони з вдячністю згадують ту школу, яку пройшли під керівництвом чудового актора-педагога. Він, за їхніми словами, прищеплював своїм учням високу професійну культуру. Вчив віддано служити театру, передавав “власне” акторське мистецтво» (Стельмащук, 2020: 128).

Таким чином, можна стверджувати, що виховання молодих обдарувань стало для В. Хім'яка не менш важливою справою, ніж акторська діяльність.

Висновки.

Багатогранна мистецька діяльність В. А. Хім'яка, що почалася в 1969 році та продовжується й зараз, стала яскравою сторінкою театральної культури України та зарубіжжя. Людина виняткової ерудиції, високої культури, талановитий спеціаліст у царині театральної освіти, він зробив значний внесок у реформування тернопільської театральної школи, запровадивши ефективну методику підготовки акторів музично-драматичного театру. Визначним здобутком Хім'яка-викладача стало застосування в роботі зі студентами новітніх досягнень у сфері психології, філології, теорії театру й кіно. Зокрема, суттєве значення для вдосконалення процесу навчання має органічне поєднання ним досягнень школи музично-драматичного театру з евристичними знахідками у психології творчості.

Творчі та педагогічні надбання В. Хім'яка увійшли до театральної скарбниці ХХ – початку ХХІ століть, стали духовною опорою театру майбутнього. Плідний шлях митця, який створив близько 100 незабутніх образів на театральній сцені та в кінематографі, 50 театральних і навчальних вистав, безліч літературно-музичних і читецьких композицій, виховав кілька поколінь майстрів театру, розробив особисту методику професійної підготовки акторів театру і кіно, дає всі підстави стверджувати, що різноманітні грані багатой спадщини його вчителів – режисера Я. Горілого, який вказав митцю дорогу в професію, викладачів франківської студії М. Досенка, Б. Лук'янова та відомих майстрів театру, яких він хотів би назвати своїми учителями – А. Гашинського, А. Бобровського, П. Загребельного, А. Горчинського, Ф. Стригуна, – виразно проступили у творчості їх талановитого учня. Традиції, естетичні засади сценічної педагогіки Леся Курбаса яскравими іскрами спалахнули в художніх здобутках, найкращих акторських роботах В. Хім'яка, новітніх досягненнях його професійної школи, яка значно розширила творчі можливості акторського мистецтва і стала невід'ємною складовою театральної культури України.

Важливим чинником творчої еволюції видатного майстра є досвід спільної викладацької праці з учнями, відомими акторами Тернопільського академічного драматичного театру імені Т. Г. Шевченка, що пройшли виховання в мистецькій школі В. Хім'яка, яка побудована на творчій спільності вчителя й учня.

Сьогодні творча молодь вчиться за його посібником з акторської майстерності й методичними працями, в яких митець прагне передати учням свій багаторічний практичний та теоретичний досвід актора, режисера, педагога. Створенням авторських навчальних програм за освітнім рівнем «бакалавр» та «магістр», навчально-методичного посібника «Акторська майстерність. Тренінг», де розглядається проблема формування психофізики актора музично-драматичного театру, В. Хім'як здійснив визначну місію в театральній педагогіці: виступив як «сталкер», з метою ввести акторів-початківців у професію, поєднавши українську музично-драматичну театральну школу з мистецькими відкриттями майстрів

сучасного європейського театру. Отже, театральну школу В. Хім'яка можна умовно назвати школою «синтетичного актора». Передаючи свій досвід молоді, митець пов'язує викладання технології акторської майстерності із сучасною практикою театру, ніколи не зупиняється на досягнутому, постійно перебуває в пошуку.

Визначний актор, режисер, театральний композитор, педагог, В. Хім'як є одночасно автором мистецтвознавчих статей і наукових праць, присвячених сценічній майстерності та методиці її викладання. Але в якій би галузі практики й теорії театрального мистецтва не виступав В. Хім'як, перед нами, перш за все, Людина з великої літери. Для молодого покоління акторів він є ідеалом гармонійної особистості, яка пізнала щастя натхненної праці та життя в мистецтві. І вдячні тернополяни вшанували його талант і відданість улюбленій справі: на міській Алеї зірок 2018 року з'явилася зірка Вячеслава Антоновича Хім'яка – видатного українського майстра сцени, освітянина, громадсько-культурного діяча (Бучко, 2018).

Перспективою цього дослідження є подальше вивчення особливостей багатогранного творчого доробку В. Хім'яка, цінність якого полягає в можливості його використання у практиці митців сучасного театру, викладачів театральних вишів, чия діяльність спрямована на збереження та розвиток традицій української театральної школи.

ЛІТЕРАТУРА

- Бучко, О. (2018). Тернопільську Алею поповнили чотири нові зірки. *Терен: інформаційне агентство*, https://teren.in.ua/news/ternopilsku-aleyu-porovnyly-chotyry-novi-zirky_173859.html
- Ванюга, Л. С. (2019). Режисерські роботи В'ячеслава Хім'яка зі студентами кафедри театального мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. *Літературний Тернопіль*, 3, 12–18.
- Ванюга, Л. С. (2020). Режисерські рефлексії В'ячеслава Хім'яка в роботі зі студентами. *Перші наукові читання, присвячені 80-річчю Тербовлянського коледжу культури і мистецтв (1940–2020) за темою: "Освітній культурно-мистецький простір: минушина, сьогодення, перспективи"*. Матеріали читань, 12 травня 2020 р., м. Тербовля, (сс. 129–133). Київ: Мелос – Тернопіль: ФОП Осадча Ю. В.

- Жалейко, Д. М. (2023). Творча зустріч колективу Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського з народним артистом України, професором В. А. Хім'яком 27 травня 2023 року, <https://fb.watch/m0MQYPa5XU/>
- Корнієнко, О. З. (1980). *Тернопільський театр імені Т. Г. Шевченка*. Київ: Мистецтво.
- Клековкін, О. Ю. (2014). *Парадокс Курбаса: Історико-етимологічний конспект*. Київ: Арт Економі. (Примірник з дарчим надписом В. А. Хім'яку від О. Ю. Клековкіна). Зберігається в персональному архіві В. А. Хім'яка, од. зб. 15.
- Мельничук, Б., & Щербак, Л. (2008). Хім'як В'ячеслав Антонович. У кн. *Тернопільський енциклопедичний словник*. (Тт. 1–4). Т. 3, сс. 546–548. Тернопіль: ВПК “Збруч”.
- Папуша, І. (2015). Хім'як В'ячеслав Антонович. У кн. *Шевченківська енциклопедія*. (Тт. 1–6). Т. 6, с. 607. Київ: Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України.
- Садовська, Г. Д., & Собуцька, В. Я. (2007). *Два пера – одна любов*. Тернопіль: ВПК “Збруч”.
- Стенограма бесіди С. І. Гордеєва з народним артистом України В. А. Хім'яком (2022, 20 черв.). Особистий архів С. І. Гордеєва, од. зб. 15.
- Стенограма бесіди С. І. Гордеєва з народним артистом України В. А. Хім'яком (2023, 10 квіт.). Особистий архів С. І. Гордеєва, од. зб. 17.
- Стенограма бесіди С. І. Гордеєва з народним артистом України О. П. Мосійчуком (2023, 10 черв.). Особистий архів С. І. Гордеєва, од. зб. 20.
- Стельмашук, З. М. (2020). Штрихи до творчого портрету народного артиста України В'ячеслава Хім'яка. *Перші наукові читання, присвячені 80-річчю Тербовлянського коледжу культури і мистецтв (1940–2020) за темою: “Освітній культурно-мистецький простір: минушина, сьогодні, перспективи”*. Матеріали читань, 12 травня 2020 р., м. Тербовля, (сс. 126–128). Київ: Мелос – Тернопіль: ФОП Осадча Ю. В.
- Театральна Тернопільщина. Бібліографічний покажчик* (2001). П. К. Медведик, В. Я. Миськів, & П. К. Іванко (Уклад.). Тернопіль: Підручники і посібники.
- Хім'як, В. А. (2007 а). *Майстерність актора*. (Методичні рекомендації з курсу для студентів спеціальності “Театральне мистецтво”). Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка.
- Хім'як, В. А. (2007 б). *Майстерність актора*. (Програма навчальної дисципліни). Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка.

- Хім'як, В. А. (2014). *Акторська майстерність. Тренінг.* (Навчально-методичний посібник). Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф».
- Хім'як, В. А. (2009). Щоденник. Ч. 1: Роздуми про театр та театральну педагогіку. (Рукопис). Особистий архів В. А. Хім'яка, од. зб. 37.
- Хім'як, В. А. (2010). Майстерність актора. (Підручник для студентів 1–4 курсів). (Рукопис). Особистий архів В. А. Хім'яка, од. зб. 38.
- Хім'як, В. А. (2007 с). Проблема виховання акторів в учбових закладах нефахового спрямування. У зб. *Сучасні проблеми художньої освіти в Україні*, сс. 124–129. Київ: Фенікс.
- Хім'як, В. А. (2007 d). Віддзеркалення Курбасівських театральних традицій у виставах Тернопільського академічного обласного театру ім. Т. Г. Шевченка (1980–2005). *Лесь Курбас – Людина театру*. Матеріали міжнар. наук. конф., 26–27 берез. 2007 р. Харківська державна академія культури, сс. 79–85. Харків: ХДАК.
- Хім'як, В. А. (2008). Творчі засади Леся Курбаса у діяльності трупі Тернопільського академічного обласного театру ім. Т. Г. Шевченка останніх десятиліть (1975–2005). *Збірник праць Тернопільського міського осередку Наукового товариства імені Т. Шевченка (ТМО НТШ)*, 4(49): Видатні постаті в українській культурі і науці, 8–17.
- Хім'як, В. А. (2012 а). Режисерські новації Анатолія Бобровського у постановці комедії «Мартин Боруля» 1983 року. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 1, 141–147.
- Хім'як, В. А. (2012 б) Віддзеркалення Курбасівських новацій у процесі створення вистави “Мазепа”. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 2, 171–177.

REFERENCES

- Buchko, O. (2018). Four new stars have been added to the Ternopil Alley. *Information Agency “Teren”*, https://teren.in.ua/news/ternopilsku-aleyupopovnyly-chotyry-novi-zirky_173859.html [in Ukrainian].
- Khim'iak, V. A. (2007 a). *Actor's Mastery*. (Methodical recommendations from the course for students specializing in “Theatrical Art”). Ternopil: V. Hnatiuk TNPU (Ternopil National Pedagogical University) [in Ukrainian].

- Khim'iak, V. A. (2007 c). The problem of actor training in non-professional institutions. In *Modern problems of artistic education in Ukraine*, pp. 124–129. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].
- Khim'iak, V. A. (2007 d). Reflection of Kurbas's theatrical traditions in the performances of the Ternopil T. H. Shevchenko Academic Regional Theater (1980–2005). In *Les Kurbas – Man of the theater. Materials of International Science Conference, March 26–27, 2007, the Kharkiv State Academy of Culture*, pp. 79–85. Kharkiv: KhDAK [Kharkiv State Academy of Culture] [in Ukrainian].
- Khim'iak, V. A. (2007b). *Actor's Mastery*. (Program of educational discipline). Ternopil: V. Hnatiuk TNPU (Ternopil National Pedagogical University) [in Ukrainian].
- Khim'iak, V. A. (2008). Les Kurbas's creative foundations in the activities of the T. H. Shevchenko Ternopil Academic Regional Theater troupe of the last decades (1975–2005). *Proceedings of the Ternopil City Branch of the Shevchenko Scientific Society*, 4 (49): Prominent figures in Ukrainian culture and science, 8–17 [in Ukrainian].
- Khim'iak, V. A. (2009). *Diary*. Part 1: Reflections on theater and theater pedagogy. (Manuscript). V. A. Khim'iak's personal archive, unit coll. 37 [in Ukrainian].
- Khim'iak, V. A. (2010). *Actor's Mastery*. (Textbook for students of 1–4 years). (Manuscript). V. A. Khim'iak's personal archive, unit coll. 38 [in Ukrainian].
- Khim'iak, V. A. (2012 a). Anatoly Bobrovsky's directorial innovations in the 1983 production of the comedy “Martyn Borulia”. *Scientific notes of the Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. Series: Art History*, 1, 141–147 [in Ukrainian].
- Khim'iak, V. A. (2012 b). Reflection of Kurbas's innovations in the process of creating the play “Mazepa”. *Scientific notes of the Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. Series: Art History*, 2, 171–177 [in Ukrainian].
- Khim'iak, V. A. (2014). *Acting skill. Training*. (Educational and methodical manual). Ternopil: Terno-Graph [in Ukrainian].
- Klekovkin, O. Yu. (2014). *The Paradox of Kurbas: A Historical-Etymological Synopsis*. Kyiv: Art Ekonomi. (A copy with a gift inscription to V. A. Khim'iak from O. Yu. Klekovkin). V. A. Khim'iak personal archive, unit coll. 15 [in Ukrainian].
- Korniienko, O. Z. (1980). *T. H. Shevchenko Ternopil Theater*. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].
- Melnychuk, B., & Shcherbak, L. (2008). Khim'iak Viacheslav Antonovych. In *Ternopil Encyclopedic Dictionary*. (Vols. 1–4). Vol. 3, pp. 546–548. Ternopil: Zbruch [in Ukrainian].

- Papusha, I. (2015). Khim'iak Viacheslav Antonovych. In Shevchenko Encyclopedia. (Vols. 1–6). Vol. 6, p. 607. Kyiv: T. H. Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Sadovska, H. D., & Sobutska, V. Ya. (2007). *Two Pens – One Love*. Ternopil: Zbruch [in Ukrainian].
- Stelmashchuk, Z. M. (2020). Strokes to the creative portrait of People's Artist of Ukraine Viacheslav Khim'iak. *The First Scientific Readings dedicated to the 80th anniversary of the Terebovlya College of Culture and Arts (1940–2020) on the topic: "Educational cultural and artistic space: past, present, prospects"*. *Materials of the Readings, May 12, 2020, Terebovlya*, (pp. 126–128). Kyiv: Melos – Ternopil: FOP Osadcha Yu. V. [in Ukrainian].
- Theatrical Ternopil region. Bibliographic index* (2001). P. K. Medvedyk, V. Ya. Myskiv, & P. K. Ivanko (Compil.). Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky [Textbooks and manuals] [in Ukrainian].
- Transcript of S. I. Hordieiev's conversation with People's Artist of Ukraine V. A. Khim'iak (2023, April 10). S. I. Hordieiev's personal archive, unit coll. 17 [in Ukrainian].
- Transcript of S. I. Hordieiev's conversation with People's Artist of Ukraine V. A. Khim'iak (2022, June 20). S. I. Hordieiev's personal archive, unit coll. 15 [in Ukrainian].
- Transcript of S. I. Hordieiev's conversation with People's Artist of Ukraine O. P. Mosiichuk (2023, June 10). S. I. Hordieiev's personal archive, unit coll. 20 [in Ukrainian].
- Vaniuga, L. S. (2019). Viacheslav Khim'iak's directing works with the students of the Department of Theatre Arts of V. Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. *Literary Ternopil*, 3, 12–18 [in Ukrainian].
- Vaniuha, L. S. (2020). Viacheslav Khim'iak's directing reflections in his work with students. *The First Scientific Readings dedicated to the 80th anniversary of the Terebovlya College of Culture and Arts (1940–2020) on the topic: "Educational cultural and artistic space: past, present, prospects"*. *Materials of the Readings, May 12, 2020, Terebovlya*, (pp. 129–133). Kyiv: Melos – Ternopil: FOP Osadcha Yu. V. [in Ukrainian].
- Zhaleiko, D. M. (2023). Creative meeting of the Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts' staff with People's Artist of Ukraine, Professor V. A. Khim'iak on May 27, 2023, <https://fb.watch/m0MQYPa5XU/> [in Ukrainian].

Serhiy Hordieiev

Kharkiv State Academy of Culture,
Honoured Artist of Ukraine, PhD in Art Studies, Full Professor,
Head of the Department of Directing
e-mail: sergeygordeyev1402@gmail.com
ORCID iD: 0000-0002-5654-0837

**Viacheslav Khim'iak's acting and pedagogical creativity
in the context of the developing
the Ukrainian theater music and drama school*****Statement of the problem.***

Viacheslav Antonovych Khim'iak (born in 1949) is among the renowned artists of Ternopil region. His name associates with an exceptionally fruitful period in the activity of leading theaters and theatrical universities, including the H. Petrovsky Khmelnytsky Music and Drama Theater (now – M. Starytsky Khmelnytsky Academic Regional Music and Drama Theater), T. Shevchenko Ternopil Academic Drama Theater, S. Krushelnytska Ternopil Music School (now – S. Krushelnytska Ternopil Art Vocational College), and the Department of Theatrical Art of V. Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. V. A. Khim'iak acting, directing and teaching activities, which have continued from 1974 to the present time, is based primarily on his own creative experience, as well as theoretical and practical achievements of outstanding masters of the Ukrainian psychological theater school (H. Yura, S. Danchenko, B. Kozak, O. Kuzhelny, F. Stryhun, and others). In critical publications dedicated to V. Khim'iak, the issues of stage originality and pedagogical creativity, based on the specifics of his acting views, are revealed only ragmentarily (Korniienko, 1980; Sadovska & Sobutska, 2007; Vaniuha, 2019, 2020; Stelmashchuk, 2020).

Objectives, methods, and novelty of the research.

The stage and pedagogical activity of the artist has not yet become the subject of in-depth scientific research, so this article is the first attempt in this direction. The purpose of the article is to systematize, summarize, supplement, and expand the information about V. Khim'iak's creation and his principles of educating young actors for recreating his image as an actor, director, and theatrical pedagogue, primarily using personal archival materials and interviews.

V. Khim'iak's stage pursuits are based on the creative discoveries of outstanding masters of Ukrainian and foreign theater of the 20th – early 21st centuries, his

“personal” page of aesthetic, professional, methodological searches in the field of acting and directing skills, which organically continue in theatrical pedagogy.

Research results and conclusion.

In the main part of the article, the phases of formation and creative activity of V. Khim'iak as an actor, director, composer and theatrical pedagogue are discussed. It is noted that V. Khim'iak's stage pursuits are based on the creative discoveries of outstanding masters of Ukrainian and foreign theater of the 20th – early 21st centuries, and on his “personal” page of aesthetic, professional, methodological searches in the field of acting and directing skills, which organically continue in theatrical pedagogy. V. Khim'iak, a talented actor who has long been searching for his path in acting and the methods of actor's education, and ultimately found them relying on the pedagogical discoveries of the school of musical and drama theater, played over 100 roles and staged near 50 educational performances, and also nurtured an array of Ukrainian actors and theatrical educators who are successfully working both in domestic theaters and abroad today. Based on the analysis of V. Khim'iak's creative and pedagogical activities, his contribution to the formation and development of the Ukrainian musical-dramatic theatrical school has been determined. In his own pedagogical method, the artist successfully embodied the traditions of Ukrainian acting and discoveries in the field of psychology of creativity. The experience of joint work with famous Ukrainian theater directors – A. Hashinsky, A. Bobrovsky, P. Zahrebelny, A. Horchinsky, F. Stryhun, O. Moseichuk – was of great importance for V. Khim'iak's creative method. V. Khim'iak is recognized as the founder of the Ternopil theatrical school. His multifaceted stage and pedagogical activity and has significantly expanded the creative possibilities of acting and has become an integral part of the national theatrical culture.

Keywords: *Viacheslav Antonovych Khim'iak; actor; stage director; teacher; pedagogue; acting skills; T. Shevchenko Ternopil Academic Music and Drama Theater; V. Khim'iak's theatrical school; Ukrainian theater of the second half of the 20th – early 21st century.*

Стаття надійшла до редакції 3 жовтня 2023 року